

Бекматова Ж.Т., Мукамбетова А.С.

МАТЕМАТИК-СТУДЕНТТЕРДИН АНГЛИС ТИЛИНДЕГИ КЕСИПТИК
БАЙЛАНЫШ КЕБИН ӨСТҮРҮҮДӨ КОЛДОНУЛУУЧУ ЫКМАЛАР

Бекматова Ж.Т., Мукамбетова А.С.

МЕТОДЫ, ИСПОЛЬЗУЕМЫЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
РЕЧИ СТУДЕНТОВ-МАТЕМАТИКОВ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Bekmatova Zh., Mukambetova A.

METHODS USED IN THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL
SPEECH IN MATHEMATICS STUDENTS IN ENGLISH

УДК: 37.02;811.111

Өнүккөн өлкөлөрдө жакшы ийгиликтерди көрсөтүп жаткан англис тилин окутуунун методикасы арбын. Алардын баары математик студенттердин кесиптик байланыш кебин өстүрүүгө маанилүү кызмат көрсөтө алганы менен айырмаланат. Кыргызстандагы жогорку математикалык кесиптик билим берүүдө колдонулуп келген ушундай эле методикалар бар, бирок учурдагы коомдук-социалдык зарылдыкка жараша толуктоого муктаж. Макалада математик студенттердин эл аралык маанидеги конкуренцияларга туруштук берүү, илимий-теориялык деңгээли боюнча дүйнөлүк атаандашуучулуктан артта калбоо үчүн англис тилинде кесиптик байланыш кепти түзүү максатында колдонулуучу методиканын ролу көрсөтүлөт. Англис тилиндеги кесиптик байланыш кептин мазмунун турмуштук прикладдык маалымат алмашуунун туруктуу каражатына айландырууда англис тилин окутуунун кандай методикасы пайдалуу экени каралып, ал маселе өлкөдөгү аталган тармактагы азыркы абалы менен байланыштырылып түшүндүрүлөт.

Негизги сөздөр: математикалык кесиптик билим берүү, англис тилиндеги кесиптик байланыш кеп, англис тилин окутуу, кептик компетенциялар, англисче сүйлөө, англисче сүйлөшүү.

Существует множество методов преподавания английского языка, которые показывают хороший успех в развитых странах. Все они отличаются тем, что могут оказать важную услугу развитию навыков профессионального общения студентов-математиков. Подобные методы используются в высшем математическом профессиональном образовании Кыргызстана, но они нуждаются в дополнении в соответствии с современными общественно-социальными потребностями. В статье показана роль методики, используемой для создания профессионального общения на английском языке для того, чтобы студенты-математики выдержали международную конкуренцию и не отстали от мировой конкуренции по научно-теоретическому уровню. Методика преподавания английского языка считается полезной для превращения содержания профессионального общения на английском языке в постоянное средство обмена жизненно-прикладной информацией, а проблема объясняется в связи со сложившейся ситуацией в этой области в стране.

Ключевые слова: математическое профессиональное образование, профессиональное общение на английском языке, преподавание английского языка, речевые компетенции, разговаривать на английском языке, разговорный английский.

There are many methods of teaching English that have shown good success in developed countries. All of them differ in that they can provide an important service to the development of professional communication skills of mathematics students. Similar methods are used in higher mathematical professional education in Kyrgyzstan, but they need to be supplemented in accordance with modern social needs. The article shows the role of the methodology used to create professional communication in English so that mathematics students can withstand international competition and keep up with global competition in terms of scientific and theoretical level. The methodology of teaching English is considered useful for turning the content of professional communication in English into a permanent means of exchanging vital information, and the problem is explained in connection with the current situation in this area in the country.

Key words: mathematical professional education, professional communication in English, teaching English, speech competencies, speaking English, conversational English.

Математикалык багыттары боюнча жогорку кесиптик билим берүү Кыргызстанда мурда калыптанган окуу салттарын түздөн-түз улантып жатканын жокко чыгара албайбыз. Мындай көрүнүш англис тилин окутуу жумуштарында да байкалат. Азыр республика боюнча практикаланып жаткан силлабустар менен окуу-методикалык комплекстерге байкоо салсак, алардын дээрлик көбү сырттан кабыл алынган моделдин чен-өлчөмдөрүн жетекчиликке алуу менен түзүлгөнү көзгө даана көрүнөт.

Сыртынан караганда туура болгону менен ал учурда кеңири жайылып бараткан инсанга багыттап окутуу парадигмасына канчалык туура келээри күмөн жаратат. Мамлекет тарабынан сунуш кылынган стандарт бардык окуу жайларга бирдей талап койгону менен аны жетекчиликке алган окуу жайлардын студенттерди кесипке даярдоо шарттары кескин айырмаланып, ал окуу процессин уюштурууга жана билим берүүнү талапка ылайык ишке ашырууга өзүнчө мамиле кылуу керектигин ачыктайт. Буга студенттин социалдык шарттары да маанилүү роль ойнойт, б. а. мамлекет тарабынан аныкталып, рыноктук мамилелер конкреттештирген компетенцияларга ээ болуу үчүн окуу жай инсанга багыттап окутуу концепциясына индивидуалдуу мамиле жасап, студент алчу билимдин мазмунун аныктоосу маанилүү экени талашсыз. Инсанга багыттап окутуу жумуштарына ушундай мамиле керектигин биз эми-эми түшүнө баштасак өнүккөн өлкөлөр эбак эле аныктап алганын дал ушул кесиптик билим берүүдө англис тилин үйрөтүүдөн даана байкоого болот. Европа мамлекеттери өз ара тыкыс байланышта туруп кесиптик билим берүү боюнча жалпы окшоштукка ээ болгону менен алардын англис тилин үйрөтүүгө болгон мамилеси бири-биринен айырмаланып турат.

Сыртынан тилди окутуу боюнча аларда бирдиктүү концепция жашайт, бирок окуу процессин уюштуруу, студентке жекече мамиле кылуу, ар бир студенттин англис тилин үйрөнүүгө болгон жеке кызыкчылыгы эске алуу менен жасалгандыктан [1, 28-79.], англис тилин окутуунун методикасы жергиликтүү шарттарда тилди үйрөнүүгө жолтоо болуп жаткан маселелерди жеринде кечиктирбей чечүү аракетин көргөнү менен баалуу болуп саналат. Башка тилдердей эле англис тилин кесиптик билим берүүдө үйрөтүү жумуштары анын прикладдык мүнөзүнө көз каранды болгондуктан, кайсы өлкөдө болбосун англис тилин окутуу адистиктин өзгөчөлүгүнө, анда сөзсүз колдонууга тийиш терминдик түшүнүктөр менен лексикалык каражаттарды талаптагыдай билдирүүгө багытталган. Мында негизги маселе эл аралык мааниге ээ рыноктук мамилелерде конкуренцияларга туруштук берүү менен бирге кайсы мамлекетте болбосун иштеп кетүүгө даяр кесиптин ээсин тарбиялоо зарылдыгынан келип чыккан маселелердин айланасында иш алып баруу кызыкчылыгын көздөгөндүктөн, окуу материалдары дал ошол социалдык кызыкчылыктарга таянып [2] түзүлгөнү менен айырмаланат. Окумуштуулар арасында окуу материалдарынын дал ушундай түзүлүшүн сындагандар көп, бирок жыл өткөн сайын студенттердин тилге болгон кызыкчылыгын биринчи орунга коюп түзүлгөн мындай окуу китептеринин [3, 84-97.] практикалык мааниси чоң экени байкалып, адистердин кесиптик даярдыгын арттыруу максатында тилдик, кептик-коммуникативдик компетенцияларга айрыкча басым коё баштаган башка өлкөлөр пайдалана баштаганын айтпай коюуга болбойт. Алардын арасында биз да барбыз. Негизги илимий-теориялык базасын даяр түрүндө алып жаткандан кийин аны окуу процессине колдонуу, анын негизинде студенттердин кесиптик билимин жогорулатуу багытында аткарылуучу иш-чараларды деле ошол методиканын талаптарына ылайык түзүү максатка туура келээри бышык. Анткени, Англиянын өзүндө иштелип чыккан англис тилин окутуунун методикасы буга чейин басып келген тарыхый мазмунга ээ салттарына азыркы мезгилдин талаптарын интеграциялап, коомдун бардык катмары бул тилди үйрөнүү үчүн кандай талаптарды коюп жатканын эске алуу менен өзүнө тиешелүү компетенцияларды аныктаган болсо, биз математикалык багыттар боюнча жогорку кесиптик билим берүүдө чыгармачыл мамиле кылуу аркылуу колдонушубуз керек болуп турат. Тактап айтканда, англис тилин жогорку кесиптик билим берүүчү окуу жайларда окутуу жумуштары түздөн-түз студенттин тилдик, кептик-коммуникативдик компетенцияларын калыптандырууга милдеттүү болгондуктан, аны окуу процессинде ишке ашыруу ошол эле өнүккөн өлкөлөрдө буга чейин бир нече жылдар мурда жасалып келаткан жумуштарды Кыргызстанга «көчүрүп келүү» жолдорун издөөгө милдеттендирип жатат. Андай иштер англис тилин окутууда белгилүү бир ийгиликтерди көрсөтүү үчүн ошол өнүккөн өлкөлөрдө өз натыйжасын берген методикага басым жасашы керектигин да ачык эле туюндурат. Ал окуу материалдарын толук бойдон Англияда пайдаланылган окуу китептеринен көчүрүп келүү максатын көздөбөгөн менен айрым ык-усулдарды, сунушталган билимди студентке жеткирүү формаларын, сабакты уюштуруу жолдорун жана аны кесиптик билим берүүдө колдонуу жагын баары бир эсепке алышы керек. Себеби мындай жумуштар бизде жаңы стандарттардын негизинде эми-эми колго алынып жаткан болсо, Англия андай методиканы көптөгөн жылдардан бери пайдаланып, айрым кемчиликтерин улам четтетип отуруп мына ушул деңгээлге келтиргенине таянып [4, 8-12], аны кыргыз жергесине чыгармачылык менен колдонуу биз көздөгөн результатты берүүсү толук мүмкүн. Антпесек бизде чет тилдерин үйрөтүү боюнча иштер эми гана жолго коюлуп, методикалык жактан жергиликтүү шартка ылайык келүүчү ык-усулдарды иштеп чыга электиги англис тилин сапаттуу окутууга тоскоол болуп жатат.

Ар бир элдин тил үйрөтүү салттары тээ байыркы замандардан бери эле болуп келе жатканы баарыбызга белгилүү болгону менен улам замандын жаңылануусунда ал башкалардын иштиктүү

тажрыйбаларына таянуу аркылуу толукталып, педагогикада методика илимин түзгөндөй эле биз да өзүбүздүн жогорку кесиптик билим берүүбүздө англис тилин окутуу боюнча Англиянын тил үйрөтүүдө жетишкен усулдук табылгаларын өзүбүздө практикалап жакшы жактарын өлкө ичинде жайылтышыбыз керек болуп турат. Бардык жерде тил үйрөтүү жумуштары оозеки жана жазуу түрүндө системалуу аткарылган иштерден туруп, жөнөкөйдөн татаалды көздөй кеткен бир нече баскычтагы методикалык жумуштар аркылуу аткарылат. Конкреттүү шарттар менен байланыштырып караганда ал англис тилин окутуу маселесинде натыйжага жетүүгө зарыл болгон иш-чаралардын сабак учурунда болуучу ык-усурлары менен чектелбестен, мектептен билим денгээли ар түрдүү болуп келген студенттердин англис тили боюнча тилдик, кептик-коммуникативдик компетенцияларын бирдей абалга жеткирүү маселесин да ичине алат. Мунун өзү англис тилин окутуунун методикасында жаралган бардык табылгаларды [5, 6-8.] окуу процессинде колдонуп, мамлекеттик стандартта белгиленген инсандык, социалдык-маданий, инструменталдык жана компетенциялардын баары студентте толук болушун, өзгөчө кесиби боюнча түрдүү иштерди алып барууда эл аралык кызматташуу жумуштарын сапаттуу аткарышы керектигине карай түзүлгөн бардык маселени чечүү зарылдыгын ачыктайт. Бул англис тилин окутууда анын реалдуу турмуштагы ордун да студенттин кесиптик кызыкчылыгы менен байланыштырып кароо жагын мугалимге милдеттендирет. Ал баягы мектептегидей англис тилинин грамматикасына тиешелүү маалыматтар менен тааныштыруу жагын гана ойлобостон, англис тилин окутууга болгон талапты башкача коёт, б. а. жогорку кесиптик билим берүү англис тилин окутуу аркылуу эл аралык конкуренцияга туруштук берүүчү адисти тарбиялоо максатын көздөйт. Анда биринчи орунга студенттин окууну аяктагандан кийин өз кызматы боюнча эл аралык байланыштарды түзүшү, башка өлкөлөрдө жетишкен ийгиликтер менен табылгаларды кесибинде пайдалануусу, илимий ачылыштар жана жаңы пайда болгон инновациялык түшүнүктөр менен дайыма кабардар болуу да англис тили аркылуу жүргүзүүгө мүмкүн болгон көндүмдөргө [6] ээлик кылуусу турганын эскертели. Учурда мындай критерийлерди жогорку кесиптик билим берүүгө жүктөө ишке ашпай турган маселе сыяктуу көрүнгөнү менен ал коомчулуктун ар бир кесипке койгон талаптары экенин эстен чыгарууга болбойт.

Англис тилин окутуу иштери азыр бизде мурда калыптанып калган салттардан чыкпай жатканын кайсы жогорку окуу жайындагы сабактарга кирбейли даана байкалат. Ага биринчи себеп англис тилин окутуу кандай ык-усулдарда аткарылбасын студенттерге белгилүү бир компетенцияларды калыптандырууга тийиш болсо, учурда окуу процессине сунушталган окуу материалдары андай милдеттерди аткаруудан алыс туруп, мазмуну боюнча ошол тилдин фонетикалык, морфологиялык жана синтаксистик өзгөчөлүгүнөн кабардар кылуу салттарын окутуу менен чектелишет. Эгер студенттерге сунушталган мындай окуу материалдары жогоруда аталган милдеттерди кандай жолдор менен ишке ашыруусун практикалык иштердин мазмунунда караганда конкреттүү багыттар боюнча жасалган жумуштар көзгө көрүнбөйт. Тактап айтканда, жогорку окуу жайларында ар бир өтүлгөн сабак студенттерге кесиби боюнча керектүү маалыматтарды берүү менен бирге аны кайда кантип колдоноорун да үйрөтүүсү зарыл экенин [7] мамлекеттик стандарттар ачык эле айтып турган соң англис тили деле ошондой сабактардын бири катары студентке керек болгон компетенцияларды калыптандырууга көмөк көрсөтүшүн камсыздоо маселеси маанилүү орунда экенин эскертели. Ушул жерден даана көрүнгөндөй, сабакта компетенцияларды калыптандыруу үчүн англис тили предмети окуу материалдарына кандай муктаж болсо, кесипке тиешелүү терминдер менен түшүнүктөрдү, тилдик жана кептик каражаттарды окутуу процессинде методикага ошончолук көз каранды болуп турат. Ал методика түп-тамырынан жаңы болушу керек деп эсептөө таптакыр акылга сыйбаган көрүнүш, ошондой эле баарын окутуунун салттуу формалары менен ишке ашырууга болот деп эсептөө да туура эмес көз карашка алып барат. Мындай көрүнүш мурда студенттерге берилип келген көптөгөн окуу материалын жаңылоону кандай талап кылса, аны окуу процессинде ачып берүүчү методикалык жумуштарды ошондой эле жаңы ык-усулдарга өткөрүүгө милдеттендирет. Учурда андай иштер кесиптин спецификалык өзгөчөлүгүнө жараша окуу материалы менен кандай камсыздальшы керек болсо, аны сапаттуу жүзөгө ашыруучу методикалык жумуштар [8, 116-142] менен да дал ошондой жабдылышы зарыл болуп саналат.

Бизде мындай иш-чаралар бардык кесиптер боюнча жаңыдан түптөлүп жаткан болсо, өнүккөн өлкөлөр кандай окутуу формалары результат бере турганын практикада текшерип, бирин экинчиси толуктаган бир нече этаптарда окутуунун методикасын түзгөнүн билебиз. Андай иштерди аткаруу бүгүнкү күндө бизге керек экенин белгилей кетели. Республикадагы бардык жогорку кесиптик билим берүү азыр толугу менен дүйнөлүк билим берүүнүн бир бутагы катары өз ишин жүргүзүп жатканын эске алсак, анда математикалык багытта адистерди даярдоо коомдук-социалдык чөйрөдөгү бардык жаңыланууга активдүү аралашып, бардык аракетти жалпы адамзаттык өнүгүүдөн артта калбоо кызыкчылыгынан карап, негизги басымды ошол билимди үйрөтүүчү тилдерге жасап, ага жеткирүү

жолдорун окута алган методикага [9, 135-174.] таянууга аргасыз кылат. Методиканын мазмуну жогорку кесиптик билим берүүдө ийгиликке жетүү үчүн маанилүү болуп саналган салттуу жана инновациялык методдорду интеграция менен адистештирүүчү сабактарды окутуу, б.а. студенттер окуу жайды бүткөндө ээлик кыла турган компетенцияларды калыптандыруу жумуштарын сапаттуу ишке ашыруу методикасы менен байланышат. Бул англис тилин үйрөтүү жумуштарына да таандык болуп эсептелет. Алдыга коюлган милдеттер өз максатына жетүү үчүн англис тилин окутуу бир нече баскычта турган методикалык иштерге көз каранды экенин айтпай коюуга болбойт, алар төмөнкүлөр:

1) Күндөлүк сабактарда аткарылуучу окутуунун методикасы, б.а. студенттер расписание боюнча өтүлгөн сабактарда жаңы окуу материалдары менен таанышып, жаңы сөздөрдү окуп, билбесе которуп, зарыл болгон шартта жаттап, кесиптик терминдер менен түшүнүктөрдү колдонуу аркылуу сүйлөм түзүүгө жетишип, анан кырдаалдык байланыштарда өз пикирин билдирүү үчүн кептик көндүмдөрдү аткарып, андай иштердин жардамында сүйлөө жана сүйлөшүү эрежелерин үйрөнүп, акырында адистигине керектүү компетенцияларга ээлик кылуусуна жетишүү маселесин чечиши керек;

2) Өз алдынча аткарылуучу жумуштардын методикасы, б.а. окуу процессинен тышкары учурда студенттер өз алдынча сөзсүз аткарууга тийиш болгон иш-чаралардан турат да маңызы боюнча ар бир студенттин жеке кызыкчылыгына карай англис тилин окуп-үйрөнүү иштерин толук камтып, өзгөчө кесипке керектүү төрт маселени (окуу, жазуу, сүйлөө жана угуу) бири-бири менен байланыштырып, коомдо түзүлгөн муктаждыктарды канааттандыруу жагын көздөйт да, анын негизинде башка улуттагылардын дүйнө кабылдоосун өздөштүрүүгө, баалуулуктарды баалоо системасын таанып-билүүгө, ошондой эле өзүнүн улуттук иденттүүлүгүн айырмалоого карата коюлган традициялар менен бөлөктөрдүн тандаган кесибине болгон таанымдык касиеттерин ажыратып түшүнүүгө тиешелүү критерийлерди инсандык компетенциялардын мазмунунда өздөштүрө алуусу ачыкталат;

3) Англис тилин окутууда сунушталган окуу материалдарын кесиптик компетенциялардын кызыкчылыгында өздөштүрүү методикасы, б.а. ар бир студенттин өздөштүрүп жаткан кесибине карата койгон талаптары ар башка болгондуктан, анын таасиринде англис тилин окутуу жумуштары дифференциацияланып, ал тил үйрөтүү методикасын тандоого маанилүү роль ойноп, даяр материалдарды берүүдө тартып, окуу жумуштарын социалдаштырууда кимисинин болбосун өздүк кызыкчылыктарына карай студенттин билимин өркүндөтүү максатында инсанга багыттап окутуу парадигмасын аткарууга умтулуп, тил билүүгө болгон жеке керектөөнү чечүү жолдорун издештирип, көп деңгээлдеги (многоуровневый подход) мамилени жүзөгө ашыруу жагын көздөсө, аны жөнгө салуу жумуштары аудио, видео жана интерактивдүү ресурстарды окуу процессинде чыгармачылык менен пайдаланууга, айрыкча кесиптик байланыш кебин толук калыптаныш үчүн тил үйрөнүү технологиясы катары белгилүү болгон азыркы иштиктүү жашоонун маанисин аныктоочу жазуу жумуштарын сапаттуу аткарууга (доклад жасоого, презентация көрсөтүүгө, долбоор түзүүгө, ж.б.) жетишүү зарылдыгын көрсөтөт;

4) Англис тилин окутуу башка кесиптегилердей эле кайсы окуу жайда болбосун адистиктин «паспортун» түзүүнү жетекчиликке алуу методикасы, б.а. мында англис тилин үйрөнүп жаткан студенттин кыялдары реалдуу турмуштук шарттарда кантип ишке ашуусу мүмкүн экенин алдын-ала сурамжылоо жумуштары аркылуу конкреттештирип, аны окуу процессине киргизүү үчүн келечекте математикалык багытта кесиптик билим алган студенттерге кандай компетенциялар керектигин аныктоо аркылуу алдына аткарыла турган иш-чараларды толук ичине камтыган адистин “паспортун” түзүп, анан түрдүү жумуштардын алкагында жүзөгө ашыруу жолдорун издөө аракетинде методикалык мазмунда ар кыл ишмердүүлүктү жасаса, андай аткарылчу иштердин үзгүлтүксүз кыймылда болушу башка кесиптегилердей эле бул адистикти социалдык чен-өлчөмдөргө таянуу менен маселени чечүү жагын күн тартибине коёт.

Мындай иштерди жасоо бирин-экинчисине айкалыштырып ишке ашыруу бизде эми-эми гана колго алына баштаганы белгилүү. Студенттер англисче сүйлөп, англис тилин кесибинде зарыл болгон деңгээлде колдонуп калуусу үчүн математикалык багыттарда жогоруда белгиленген иштер бардык критерийлери боюнча аткарылышы керектигин биз өнүккөн өлкөлөрдө натыйжага жетишкен методикалык ык-усулдарды [10, 214-228] типтештерүү менен айтып жатабыз. Англис тилин билип-үйрөнүүгө карата ар бир студенттин мамилеси ар кандай болгону менен өз кесибинде колдонуп, анын негизинде кесипкөйлүгүн арттырууга коюлган социалдык талаптардын бирдейлиги рыноктук кызматташууда ийгиликке жетүү кызыкчылыгы баарына бирдей талап коёт. Мунун өзү англис тилин окутууда ар бир студентке индивидуалдуу мамиле жасоого чакырык таштап, жогоруда аталган иштердин системасын туура пайдаланууга милдеттендирет. Ал англис тилин окутууда мурда колдонулуп келген төрт (окуу, жазуу, угуу, сүйлөө) ишмердүүлүктү кесиптик кызыкчылыкка карата өркүндөтүп,

тилди окутуунун прикладдык мүнөзүн социалдык ченемдер менен тереңдетип, ар бир окуу материалы студенттин өзүн-өзү таануусуна, жеке керектөөсүн эске алуу менен өз алдынча окуу жана үйрөнүү жолдорун издөөгө, кесиптин спецификалык табиятына ылайык өздөштүрүлчү материалга концептуалдуу мамиле жасоого багытталган методикалык жумуштарды ичине алат. Анын баарын окуу жайда өтүлгөн практикалык сабактар менен чечүү мүмкүн эмес. Азыр бизден талап кылып жаткан англис тилин окутуунун методикасы бардык жерде өзүнүн популярдуулугу менен башкалардын көңүлүн буруп жаткан ык-усулдарды студенттердин кесиптик кызыкчылыктарына ыңгайлаштыруу [11, 48-83] аркылуу окуу процессинде пайдаланууга жол берет.

Бизде проблема мына ушул жерде экенин белгилей кетели, б. а. Кыргызстандын жогорку окуу жайларында англис тилин окутуунун методикасы жергиликтүү элдин кызыкчылыктарына жараша эми гана түптөлүп жаткандыгына байланыштуу аудиторияларда өтүлгөн сабактардан тышкары учурда студенттер англис тилин үйрөнүү боюнча эмне иштерди жасоо керектигине анча көңүл бурулбай, анын натыйжасында алардын өз алдынча аткаруучу жумуштары кандай иш-чаралардан турушу мүмкүн экендиги бүгүнкү күнгө чейин тактала электиги болуп саналат. Кайсы кесипте болбосун англис тилин окутуу анын ошол адистик боюнча алдыда аткарчу иштери кандай болушу мүмкүн экендигин студенттерге элестетип түшүнгүдөй абалды көз алдыга тартуу менен [12, 43-81] анда колдонууга зарыл болгон кесиптик лексика боюнча кеңири маалымат берүү менен бирге кептик каражаттарды коммуникативдик кызматташууда пайдалануу жолдорун үйрөтүүгө милдеттендирсе, ал ошол кесипке тиешелүү болгон сүйлөө жана сүйлөшүү ишмердүүлүгүн өз алдынча жүргүзө билүүгө тийиш социалдык муктаждыктарды кадимки иштиктүү чөйрөнүн өзүндө аткарылуучу оозеки жана жазуу түрүндөгү кептик тексттер менен иштөө боюнча методиканын керектигин ачыктайт. Маселен, бизде математикалык багыттарда англис тилин окутуу кадим Англиянын өзүндөгүдөй болбосо да, бул тилди тез жана сапаттуу үйрөтүүгө мүмкүндүк түзгөн бардык методикалык ык-усулдарды чыгармачылык менен пайдалануу жагын караштыруусу маанилүү маселе бойдон турат. Анткени англис тилин математикалык кесиптин талабында өздөштүрүүгө карата коюлган концепция «Real English» методикасынын чен-өлчөмдөрү менен иш алып барууну дүйнөнүн бардык өлкөлөрүнөн талап кылат. Бизде бул багытта иш алып баруу колго алына элек, ошондуктан студенттерге англис тилин үйрөтүү кадимки орто мектептерде окутулгандай эле жүрүп, сабактан чыккандан кийин студент аны кантип уланта турганы эч кимди ойлондурбай жатат. Анын натыйжасында англис тилинде кептик тексттерди окуу, мугалимдин тапшырмасы менен жазуу жана которуу, эгер бир аз чыгармачылык кылган шартта сүйлөө жана сүйлөшүү жумуштары жүрбөсө көпчүлүк жерде сабактардын уюштурулушу менен жүрүшү совет мезгилинде калыптанып бүткөн эрежелерден толук ажырабай жатат. Мындай традициялык окутуу жумуштар таануу туура эмес болсо да, учурдагы кесиптик билим берүү башка тилдердей эле англисче сүйлөө жана сүйлөшүүнү кадимки реалдуу турмушта колдонууга зарыл болгон критерийлердин бирине [13] чыгарганын эсепке алсак, анда студент жогору окуу жайында окуп жүргөн маалда өздөштүрүүгө тийиш деп табылган компетенциялардын мазмунунда ордун аныктап үйрөтүү жагы турат. Ал бизде өткөн замандан бери далай жылдарды басып өтүп калыптанган англис тилин окутуунун методикасына жаңыча акцент коюп, өзгөчө ар бир жасалган иш-чара студенттин адистешүүсү менен түздөн-түз байланышта турган коомдук-социалдык керектөөнү чечүү жолдорун үйрөтүүгө [14, 47-63] багыттальшын жетекчиликке алышы маанилүү орунда турганын белгилей кетели. Азыр биз үчүн аны аткаруу кол жеткис нерсе катары көрүнгөнү менен чет өлкөлөрдүн көпчүлүгүндө бул багытта ийгиликке жетүүнүн методикасы эбак практикага киргенине таянсак, анда көпчүлүк жерде практикаланган англис тилин окутуунун ык-усулдарын жергиликтүү шартка ыңгайлаштырып пайдалануу окутуунун максатына ылайык келээрин ачыктайт. Ага чыгармачылык менен мамиле жасоо аларда практикаланып жаткан ык-усулдарды ошол турушунда сабактарга колдонуу эмес, аларды пайдалануу аркылуу чет элдик окуу жайлар кандай ийгиликтерди жарата алганына да талдоо жүргүзүү жагын көрсөтөт.

Адабияттар:

1. Скалкин В.П. Основы обучения устной иноязычной речи. - М.: Изд-во «Русский язык», 1981. - 248 с.
2. Комарова Ю.А. Интегративный подход к процессу обучения иностранным языкам. // Альманах современной науки и образования. Теория и методика преподавания языка и науки: сравнительное историческое изучение и современные подходы в 3-х частях. Часть 3. - Тамбов: Грамота, 2007. - С. 71-74.
3. Рахманов И.В. Обучение устной речи на иностранном языке: Учебное пособие. - Библиотека преподавателя. - М.: Изд-во «Высшая школа», 1980. - 120 с
4. Сысоев П.В. Концепция языкового поликультурного образования (на материале культуроведения США): дисс. д.пед.н. - М., 2004. - 47 с.

5. Прусова Ю.М. Развитие лексического компонента языковой способности учащихся 5-кл. в в рамках интегративного изучения лексико-фразеологических систем русского и английского языков: автореф... дисс. к.пед.н. – Орёл, 2008. - 24 с.
6. Захарова Г.В. Конструктивистский подход к обучению понимания иноязычных текстов // Известия ВГТГУ, - 2007. - №4. - С. 129-132.
7. Бим И.Л. Подход к проблеме упражнений с позиций иерархии целей и задач. Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия (Сост. Леонтьев А.А.) - М.: Изд-во «Русский язык», 1991 - С. 99-111.
8. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе: учеб.-метод, пособие для вузов. - М.: Изд-во «Высшая школа», 1987.-207 с.
9. Штарина А.Г. Компетентностный подход в преподавании английского языка. Технологии. Разработка уроков. – Волгоград: Изд-во «Учитель», 2008. – 191 с.
10. Шукин А.Н. Методика обучения иностранным языкам. - М.: Изд-во УРАО, 2002. - 288 с.
11. Якимчук О. С. Обучение слушателей краткосрочных курсов коммуникативной грамматике английского языка с опорой на когнитивные стратегии: дис. канд. пед. наук. - СПб, 2004. - 198 с.
12. Широкова Л.А Обучение грамматике на начальном этапе средней школы на коммуникативно-когнитивной основе (на материале англ. языка): дис. ... канд. пед. наук. - СПб., 2000. - 182 с.
13. Цветкова З.М. Обучение устной речи: общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия. - М.: Изд-во «Русский язык», 1991. - С. 194-209.
14. Халеева И.И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи: (Подготовка переводчиков): монография - М.: Изд-во «Высшая школа», 1989. - 238 с.